

KOMENTÁR

1. júna 2023

Digitálne euro

V apríli 2023 bolo v eurozóne v obehu takmer 146 mld. kusov mincí, z toho najviac, až 39 mld. kusov (27 % z celkového počtu mincí) bolo jednocentových mincí. Nasledovali dvojcentovky, tých bolo 31 mld. kusov (21 %). Všeobecne platí, že čím je hodnota mince vyššia, tým je ich v obehu menej, avšak najmenej nie je dvojeuroviek, ale 50 centových mincí, je ich 7 mld. kusov (5 % z celkového počtu mincí).

Pokiaľ ide o hodnotu uloženú v jednotlivých typoch mincí, tam sú samozrejme čísla iné. Celkovo v eurozóne sme v apríli držali v minciach takmer 33 mld. EUR, najviac, až takmer 15 mld. EUR (45 % z celej hodnoty) v dvojeurovkách. Nasledujú jedoeurovky s 8 mld. EUR (25 %). Najmenej hotovosti sme držali v jednocentovkách, necelých 400 mil. EUR (1.2 % celej mincovej hotovosti). A teda hoci jednocentoviek bolo počtom najviac, ich kumulovaná hodnota bola najnižšia. Vo všeobecnosti platilo, že čím nižšia nominálna hodnota mince, tým menej peňazí v nej bolo uchovaných.

V apríli z celkového počtu viac ako 29 mld. eurobankoviek bolo najviac, vyše 14 mld. kusov (49 %, takmer polovica), 50 eurových. Druhých najpočetnejších 20 euroviek bolo takmer 5 mld. kusov (16 %) a tretích 10 euroviek 3 mld. kusov (10 %). Najmenej bolo 500 eurových bankoviek, len 290 mil. kusov (1 %).

Všetky emitované bankovky mali spolu hodnotu takmer 1.6 bil. EUR. Najviac v 50 eurových bankovkách, až takmer 400 mld. EUR (46 % celej hodnoty v bankovkách), potom 170 mld. (11 %) bolo v 100 eurovkách. Najmenej bolo, v päťeurovkách, len 11 mld. EUR.

Celkovo, spomedzi bankoviek a mincí, sa môžeme teda najčastejšie stretnúť s jednocentovkou, ktorej je 135 krát viac ako najmenej emitovanej 500 eurovky. Spolu bolo v apríli 2022 obeživa v sume 1.6 bil. EUR,

pri 343 mil. obyvateľov eurozóny je to približne 4 700 EUR na jedného obyvateľa menovej únie.

Obeživo voláme peňažná zásoba (inými slovami menový agregát, anglicky money supply) M0 (nula). Ide o fyzické peniaze, ktoré emituje centrálna banka. Potom existuje peňažná zásoba M1, ktorú tvorí súčet obeživa M0 a vkladov obyvateľstva a iných subjektov na bežných účtoch, a teda s možnosťou okamžitého výberu. K peniazom agregovaným v M1 sa vieme dostať okamžite, hovoríme, že sú likvidné. Veľkosť M1 v eurozóne bola v apríli 2023 na úrovni 10.9 bil. EUR, a teda keď obeživa M0 bolo 1.6 bil. EUR, potom na samotných bežných účtoch bolo 9.3 bil. EUR.

Poznáme aj menové agregáty M2 a M3. Čím ideme ďalej, tým je nižšia možnosť sa dostať k svojim peniazom okamžite a tým je likvidita nižšia. M2 sa skladá z M1 (ku ktorým sa dostaneme hneď), a aj z termínovaných vkladov do 2 rokov a vkladov s výpovednou lehotou do troch mesiacov (ku ktorým sa hneď nedostaneme). V apríli 2023 bola M2 v eurozóne na úrovni 15.2 bil. EUR, a teda samotných krátkodobých termínovaných vkladov a vkladov s trojmesačnou výpovednou hodnotou bolo 4.3 bil. EUR.

M3 sa skladá z M2 plus z dohôd o spätnom odkúpení, z peňažných fondov a dlhopisov so splatnosťou do dvoch rokov. Aktuálne bola aprílová veľkosť agregátu M3 v eurozóne na úrovni 16 bil. EUR. A teda tieto dohody o spätnom odkúpení, peňažné fondy a krátkodobé dlhopisy tvorili „len“ 800 mld. EUR.

Tieto definície menových agregátov sú platné pre eurozónu, každá krajina (menová oblasť) má svoju vlastnú definíciu peňažnej zásoby. Napríklad v USA sa M3 nepoužíva, ale ich M2 je definovaná podobne ako európska M3: okrem M1, ktorá je tiež tvorená obeživom M0 a vkladmi na požiadanie, ju tvoria aj peňažné fondy, sporiace účty, termínované vklady do 100 000 USD bez dôchodkových sporiacich schém.

Vo všeobecnosti, menový agregát M0, obehivo, sú peniaze emitované centrálnou bankou, sú verejnými peniazmi. Ostatné peniaze (čiže agregát M3 bez M0) sú peniaze ako keby emitované komerčnými bankami, sú to súkromné peniaze. V praxi používame oba systémy. Keď zaplatíme v hotovosti, požívame verejné peniaze, a keď platobnou kartou, tak súkromné peniaze. Dokonca keď časť nákupu zaplatíme v hotovosti a časť kartou, tak v jednom nákupe používame aj verejné a aj súkromné peniaze naraz. Keď vložíme hotovosť na svoj bankový účet, meníme verejné peniaze na súkromné a naopak, keď z bankomatu hotovosť vyberáme, meníme súkromné peniaze na verejné.

A hoci je verejných peňazí oveľa menej ako súkromných (1.6 bil. EUR M0 verzus 14.4 bil. EUR M3 bez M0), už to, že je takáto výmena možná, finančný systém stabilizuje, lebo centrálnu banku považujeme za kľúčovú finančnú inštitúciu s „neobmedzenou mocou“.

Jednoducho, kľúčovým faktorom, prečo veríme súkromným peniazom je to, že veríme, že si ich môžeme vymeniť za verejné peniaze, bankovky a mince. Veríme, že centrálna banka vie stabilizovať komerčné banky a ak by aj zbankrotovali, vklady do 100 000 eur nám budú vyplatené z verejného, zákonom zriadeného Fondu ochrany vkladov. Veríme centrálnej banke a FOV, že sa k svojim peniazom, rozumej v konečnom dôsledku k svojej hotovosti, dostaneme.

Ambíciou digitálneho eura je spojiť túto dôveru vo verejné peniaze s výhodami bezhotovostných platieb. A teda, že klient eurosystému bude platiť kartou alebo mobilnou aplikáciou tak ako teraz, ale nebudú to súkromné peniaze, ale peniaze centrálnej banky, verejné peniaze.

Digitálne euro tak ako digitálne meny iných centrálnych bánk, nemá ambíciu nahradiť hotovosť, má ju len doplniť. Symbióza oboch typov mien je možná, tak ako je možný dnešný hybridný model verejných hotovostných peňazí a súkromných bezhotovostných peňazí.

Digitálne euro sa teda zavádza popri hotovosti, nie namiesto hotovosti. To znamená, že hotovosť sa bude

používať naďalej a ECB garantuje, že dovedy, kým bude po nej dopyt.

Je ale pravda, že hotovosti sa v eurozóne používa čoraz menej. Kým v roku 2016 tu bolo zo všetkých uskutočnených nákupov v predajniach až 79 % uhradených v hotovosti, v roku 2019 tento podiel klesol na 72 % a v roku 2022 (po koronakríze) už len na 59 %. Platby kartou tvorili v roku 2022 34 % všetkých platieb, ostatné metódy (telefón, gastrolístky, kupóny, poukážky) 7 %.

Čo sa týka celkovej zaplatenej sumy, v roku 2022 už dominovali karty z podielom 46% (v roku 2016 39 %) pred hotovosťou s podielom 42 % (54% v roku 2016). Kartou sa jednoducho platí za jeden nákup priemerne vyššia suma než v hotovosti.

Pri platbe kartou výrazne narástol podiel bezkontaktných platieb zo 41 % v roku 2019 na 62 % v roku 2022. Zaujímavé je, že Slovensko je po Cypre druhou krajinou, kde sa pri platení kartou využíva bezkontaktný prístup najviac. Celkovo medzi najviac „hotovostné“ krajiny patrí Malta, Slovinsko, Rakúsko, medzi najviac „bezhotovostné“ patrí Fínsko, Holandsko a Luxembursko. Slovensko je približne v strede.

Zachovanie hotovosti považovalo v roku 2022 za veľmi dôležité až 43 % obyvateľov Rakúska a 39 % Nemecka, ale len 17 % obyvateľov Slovenska a Holandska. Ak ku hlasom „veľmi dôležité“ pripočítame aj „dôležité“, potom najväčšiu podporu má hotovosť v Grécku a v Nemecku, po 69 %. Vysoká podpora je aj Rakúsku, na Cypre, v Írsku a Belgicku. Okrem Slovenska a Holandska má „cash“ najnižšiu podporu, menej ako 50 % obyvateľstva, aj v Estónsku. Na Slovensku 46 % oslovených obyvateľov považovalo zachovanie hotovosti za veľmi dôležité alebo dôležité a pre 54 % obyvateľstva nebola možnosť platiť v hotovosti takmer vôbec alebo vôbec dôležitá.

Aj v prípade, že by sa hotovosť prirodzene prestala používať, ECB počíta s jej zachovaním, aby sa znížilo riziko používania len digitálnej meny pri geopolitickom napätí alebo pri sankciách uvalených na eurozónu.

ECB priznáva, že digitálne euro zavádza aj preto, lebo svoje digitálne meny zavádzajú iné „konkurenčné“ centrálné banky a len hotovostné euro by mohlo stratiť časť svetovej atraktivity. Banka priznáva aj to, že digitálne euro má ambíciu nahradiť kryptomeny, ktoré sú niektorými investormi považované za peniaze.

Prirodzene, ECB chce, aby obyvateľstvo eurozóny digitálne euro akceptovalo, osvojilo si ho a používalo, a teda aby bolo jednoduché na používanie („user friendly“), aby platby boli rýchle, bezpečné a aj diskrétné - používatelia v rámci zákonných možností majú mať možnosť si určiť, koľko súkromia odhalia. Zapojené do systému by mali byť aj obyvatelia, ktorí dnes používajú len hotovosť a nemajú dostupnosť k finančným službám.

ECB vidí riziká v nadmernom používaní digitálneho eura ako investičného nástroja hoci má slúžiť na platenie. Zároveň by nemalo byť dôvodom na nadmernú konverziu bankových vkladov na digitálne euro, a teda na transfer peňazí z komerčných bánk do centrálnej banky.

Samozrejme, celý projekt je nový, širokospektrálny a tým je aj extrémne náročný. Určitým uľahčením je to, že ECB v tom nie je sama. Dnes okolo stovky krajín sonduje možnosti zavedenia digitálnej meny, s rôznym stupňom pokroku. Najďalej je Čína, ktorá pokusne zaviedla digitálny juan v 1.7 miliónovom meste

Chang-čou neďaleko Šanghaja, kde od októbra 2022 dostávajú niektorí verejní zamestnanci príspevky na dopravu v digitálnej mene a teraz v máji by mali všetci verejní zamestnanci dostať celú výplatu v digitálnej mene. Tento, ako ho označujeme e-CNY, obsahuje niektoré prvky kryptomien, napríklad každá transakcia je zaznamenaná a vystopovateľná v digitálnej účtovnej knihe. Čína sa už predtým pokúšala implementovať digitálny yuan, napríklad počas Zimných olympijských hier 2022 v Pekingu, keď nútila americké firmy McDonald's alebo Nike umožniť platiť svojim zákazníkom v digitálnej čínskej mene.

Možnosti zavedenia digitálnej meny skúmajú aj partnerské banky ECB – americký FED, Bank of Canada, Bank of England, ale hlavne v severnej Amerike sú zatiaľ dosť opatrní a „nesmelí“.

Prvá fáza európskeho projektu bola odštartovaná rozhodnutím Rady guvernérov ECB v júli 2021 o začatí projektu a pokračovala výberom tímu a postupným cielením na jednotlivé technické, právne, administratívne a normatívne parametre projektu. Celý projekt by mal byť pripravený v treťom štvrtroku 2023 a na jeseň 2023 rozhodne Rada guvernérov ECB o ďalšej fáze projektu.

Richard Tóth
hlavný ekonóm

Kontakt: Richard Tóth, Hlavný ekonóm. Tel. +421 2 3226 6531. Fax: +421 2 3226 6910. E-mail: research@privatbanka.sk, toth@privatbanka.sk. Web: www.privatbanka.sk

Upozornenie: Vyjadrené názory a pohľady sú stanoviskom autora v čase písania správy. Táto správa vyjadruje len všeobecné stanovisko. Žiadna informácia alebo názor nepredstavuje ponuku na nákup alebo predaj cenného papiera alebo iného finančného nástroja. Správa nie je určená na poskytovanie osobného investičného poradenstva a neberie do úvahy špecifické investičné ciele, finančnú situáciu a osobné záujmy kohokoľvek, kto by mohol túto správu prijať. Hoci sú informácie v správe považované za spoľahlivé, nie je možné zaručiť ich správnosť. Právo meniť akúkoľvek formuláciu kedykoľvek a bez upozornenia vopred je vyhradené. Hodnota cenného papiera alebo iného finančného aktiva a príslušného výnosu môže stúpať alebo klesať a návratnosť investície nie je zaručená. Výkonnosť cenného papiera alebo iného fin. nástroja v minulosti nie je zárukou alebo indikátorom výkonnosti v budúcnosti. Investície na trhoch rýchlo sa rozvíjajúcich krajín sú spravidla kvôli vyššej politickej a ekonomickej nestabilite a nerozvinutému trhu a systému rizikovejšie. Zmeny výmenných kurzov a daňový režim vplyvajú na hodnotu, cenu alebo výnos cenného papiera alebo iného finančného nástroja.